

EDIȚII BIBLIOFILE ALE UNOR POETI ROMÂNI DIN SECOLUL AL XIX-LEA

Iulian Marcel CIUBOTARU*

Keywords: County Library „Gh. Asachi” Iași; modern Romanian book; bibliophile editions; Romanian poets (19th century).

Prezentăm, în acest material, câteva lucrări de poezie ale unor autori români, tipărite în veacul al XIX-lea și păstrate în colecțiile Bibliotecii Județene „Gh. Asachi” Iași (în continuare: BJ Iași). Menționăm că, deși edițiile la care facem trimitere au fost destinate publicului larg, unele exemplare de referință se individualizează, prin diverse notații olografe sau *ex-libris*-uri. Tocmai de aceea e bine ca asemenea volume să fie analizate, din punct de vedere bibliofil, distinct, indiferent de numărul exemplarelor păstrate. E lesne de înțeles că am realizat o selecție a opurilor aflate în fondul documentar.

Gh. Asachi, *Fabule versuite*, ediția a treia, adăugită, Iași, Institutul Albinei, 1844, 138 p. (fig. 1)

Această ediție a fabulelor, „versuite” de Gheorghe Asachi (1788-1869), „mădular [al, n.n.] Academiei de Roma și a mai multor societăți învățate” (informație regăsită pe pagina de titlu), a fost tipărită în alfabet chirilic, la Institutul Albinei, din capitala Moldovei. Pe verso-ul paginii de titlu se poate citi că volumul a apărut „cu voea țenzurei/ Vorn[ici] T[eodor] Balș, K. de Baroțți”.

O scurtă introducere, așezată înaintea cuprinsului, informează cititorii că „*Cele întâi fabule versuite în limba română s-au făcut cunoscute publicului prin tipărirea cuprinse în partea întâi a acestei culegeri. În astă ediție se adaogă și partea a doua, cu dorința a puté căștiga îngăduirea, de care se învrednicisă pârga apologului¹ român*” (p. 3).

Tabla de materii e împărțită în două secțiuni. Partea întâi se deschide cu *Zina fabulei – cătră cetitor*, pe care o redăm, integral, mai jos: „*Prin rostiri de adevăruri, ascunse-n cimilitură./ Aduc ție 'ntăea oară cu plăcere 'nvățătură./ În a vieței strămba cale pe român să îndreptezu./ Prin lupi, corbi, furnici și broaște a vorbi mă disfătezu./ Adevărul salt nu place, di 'i și bun e plin d'asprime./ Dar când vitele vor spune, n-a să supere pe nime./ De aceea a lor zise, cu vând binevoitor./ Să ascuți, să erți cutezul, prețuind țintirea lor.*”

Celelalte fabule, incluse în această parte, sunt următoarele: *Grierul și furnica, Corbul și vulpea, Broasca și boul, Acii doi catâri, Asinul și furul, Lupul și mielul, Leul și guzganul, Guzganul de cetate și cel de câmp, Cerbul la fântână, Cocostârcul și vulpea, Lupul și cucoara, Guzganul sehastru, Țeranul și fiii sei, Oala de aramă și oala de lut, Vulpea și șaful, Capra, știunca și oaea în companie cu leul, Oaea și mielul, Stomahul și mădulările, În unire*

---

* Biblioteca Județeană „Gh. Asachi” Iași; iulian.ciubotaru@yahoo.com

¹ *Apologul* face trimitere la o scurtă povestire (în versuri sau proză), care cuprinde o învățătură morală, prezentată în cheie alegorică.

stă tăria, Musca și capul, Cănila care scapă lucrul, vânnându-i umbra; Moartea și nenorocitul, Broaștele care cer un împărat, Roza și spinul, Picătura și râul.

Partea a doua cuprinde: *Castorii, Okii și nasul, Vulpea, momița și fiarele, Minciunile, Momița la bal maské, Epurile și prietiniile cii mulți, Soarele și negura, Lupul prefăcut în păstor, Stânca ce fată, Două spice, Ursul, pasărea, șerpele și momița, Albina, țințarul și musca, Consultul, Lupii și oile, Asinul și fluerul, Erostrat, Cărările și calea dreaptă, Selbaticul și călătoriul, Peștile și pescariul, Giudecata nouă a lui Paris, Călătorul și câinii, Aurul și fierul, Cuvântul lui Socrate, Diogenes, Clopotul și limba lui.*

La sfârșitul fiecărei fabule se găsește câte o ilustrație, inspirată din subiectul asupra căruia se îndreaptă atenția autorului. Cele mai multe imagini surprind viețuitoare din regnul animal. De asemenea, în finalul volumului, a fost așezat un *Vocabular de oarecare cuvinte întrebuintate în astă carte* (p. 134-138), care explică unii termeni mai puțini cunoscuți cititorului de la mijlocul veacului al XIX-lea. Câteva exemple: *avantură* (aventură), *azur*, *apolog*, *Atina* (zeița Atena), *grație*, *grimas*, *Diana*, *Efes*, *perla*, *Proteus*, *Socrate*, *sirenă*, *seneață* (armă) etc.

Exemplarul la care facem trimitere a fost intens utilizat și se află într-o stare proastă de conservare; conform unei însemnări aflată pe pagina de titlu, datată 28 septembrie 1852, a aparținut unui G. Popovici.

Tot la BJ Iași se păstrează și ediția din 1836 a *Fabulelor alese, pe românie aduse de Aga Asachi, mădulari [al] Academiei de Roma* (Iași, Tipografia Albinei, 55 p.), semn că textul este o traducere. Aflat într-o stare foarte proastă de conservare, volumul conține o vastă *Înainte cuvântare* (p. I-XX), în care autorul oferă explicații cu privire la rostul fabulei și face trimitere la autorii din Antichitate, care au întrebuintat acest tip de scriere, pentru a corecta comportamente și vicii umane. De altfel, imaginea lui Esop e așezată chiar pe verso-ul paginii de titlu.

Această ediție e însemnată, căci e una din primele cărți publicate de Asachi (în același timp cu volumul de *Poezii*, apărut tot în 1836, și cu traducerea din rusește a *Învățăturii hristiane*). Conținutul său este identic cu prima secțiune a ediției din 1844 a *Fabulelor versuite*.

Anton Pann, Culegere de proverburile sau povestea vorbii. De prin lume adunate și iarăși la lume date, vol. 1-3, București, Tipografia lui Anton Pann, 1853² (fig. 2)

Cunoscuta culegere realizată de Anton Pann (1796-1854) a fost publicată cu litere chirilice în trei tomuri și tipărită în tipografia proprie, din București. Exemplarele de la BJ Iași sunt legate împreună (nr. inv. 844943). Primul volum conține 176 pagini, dar lipsesc filele 1-6, inclusiv pagina de titlu; a fost restaurat, iar legătura e nouă.

La sfârșitul acestui volum sunt câteva însemnări olografe: „*Souvenir, Gh. Iliescu / Astăzi, citind de prin carte / Auzind, mult haz făcând / Bucurie și întristare, / Multe vorbe aducând / 1912, iunie 2 / Drăgășani, Vâlcea / Gheorghe H. Nică zis Gh. Iliescu ferar, Com[una] Vârleni, pl[asa] Cerna, Vâlcea, prin gara Drăgășani*” (p. 175) (fig. 3). La p. 176, altă însemnare, cu semnătură indescifrabilă: „*Anul una mie nouă sute douăzeci, luna sept[embrie], 15*”.

Volumul al doilea a fost tipărit în același an, la aceeași tipografie. Are 167 pagini, iar la pagina 1 se găsește aceeași însemnare a lui Nică H. Gheorghe, zis Gh. Iliescu, datată însă 3 iunie 1912. Așadar, Gh. Iliescu a terminat de citit volumul I la 2 iunie 1912, iar o zi mai târziu a început lectura următorului tom. Fierarul vâlcean, proprietar al cărții, a citit cu atenție textul și a făcut diverse sublinieri sau chiar corecturi. De exemplu, la p. 107 (vol. II), acolo unde e

² La BJ Iași se păstrează și alte ediții princeps din opere ale lui Anton Pann (de exemplu, primele două volume, legate împreună, din *Noul erotokrit*, Sibiu, tipărit la Georgie de Klozius, 1837, 124 p. ; 162 p.).

redat un dialog între o mamă și o fată, cuprinse în istorisirea *Despre căsătorie*, fierarul a observat, just, că unele vorbe atribuite mamei sunt, de fapt, rostite de fată; așadar, a tăiat cuvântul *mama* și a scris *fata*.

Și acest volum conține urme de restaurare; în interiorul cărții există și alte însemnări, lipsite de valoare; spre exemplu, la p. 23 e notată o dată: 1875, martie; numele unui Ion Teodorescu din R[âmnicu] Vâlcea e specificat la p. 82.

Povestea vorbii s-a bucurat de popularitate, fiind una din cărțile des lecturate, în diverse medii sociale. Exemplarul de la BJ Iași confirmă acest fapt. Tomul doi mai conține și alte însemnări, ale altor persoane decât cele amintite; aceste notații sunt incomplete și greu lizibile, fiind scrise cu creionul (p. 106). Numele unui *Alecsandru* se regăsește la p. 114; de la p. 159 aflăm că, la 23 martie, a zămislit *Cârlana*, anul 1875.

Volumul 3 conține 162 p. și este foarte bine conservat. Conține însemnări: la p. 94: „*Souvenir D-lui Demetrescu învățător / com. Baga, plasa ocolu, județul Vâlcea / Din comuna Bălcești, plasa Oltu-Oltețu, același județ*; p. 167: *Am citit această carte de povești compusă de Anton Pan și am rămas pe deplin mulțumit / Gr. Safferescu*”; la p. 68, însemnare cu creionul, incompletă, conținând o poezie de dragoste, alcătuită în stil popular, intitulată „*Memoria: ... și stejarul la rădăcină / ... de a lui frunză că s-a uscat / [Și] de al toamnei vânt ce ruină / ... de frunze e desbrăcat / [Ale] mele zile albe și negre / [Le] văd grămadă [respins?] stând / Dar nu e viscol, nici adiere / Să le gonească din al meu gând / Și chipu-ți june fără de schimbare / Mario dragă, mereu îl văd, / El ca și un suflet vârstă nu are / Nicio secundă din gând îl perd / Ochi, părul, figura, trăs[ăt]juri, că[ut]are / Zâmbet, guriță și în fine tot / Pasu-ți și vocia ta mângăetoare / Nici de asta să uit nu pot...*”.

Aceste încercări lirice trebuie corelate cu textul incomplet de la p. 106, din vol. II, căci e același scris, cu același instrument (creion); din însemnarea de la p. 106, vol. II, aflăm, totuși, că aceste versuri au fost așternute de un *Ionel*, cu înfocare, [...] *bătrân astăzi, căci nu mai pot*, probabil la sfârșitul veacului al XIX-lea sau începutul celui următor.

Antioh Cantemir, *Satire și alte poetice compuneri*, traduse din rusește de A. Donici și K. Negruțți, ediția a doua, Iassi, Tipografia lui A. Bermann, 1858, 148 p. (fig. 4)

Ediție elegant tipărită, această carte a prințului Antioh Cantemir beneficiază de o substanțială introducere și câteva precizări foarte importante: *Satirile Prințului Antioh Cantemir au fostu tipărite la anul 1844³, cu cheltuiala răpaușatului vornic A. Sturza (Miklăușeanul), însă acea ediție ajunsese a fi atât de rară, încât abia se mai găsea. Publicându o a doua ediție a scrierilor acestui prinț român, socotim a îndatori pre iubitorii literaturii române, care știu a deosebi frumosul folositor din urâtul pretențios* (p. V-VI). Deși această notiță nu e semnată, e foarte posibil ca ea să aparțină celor doi traducători (Alecu Donici și Costache Negruzzi), nume importante ale culturii românești din veacul al XIX-lea, ambii fiind în viață la momentul retipăririi acestor *Satire*.

Urmează apoi *Vieța Prințului Antioh Cantemir* (p. IX-XXIII), fiu al domnului Dimitrie Cantemir, născut la 10 septembrie 1709, la Constantinopol, și mort la Paris, la 11 aprilie 1744. Tot în partea introductivă a lucrării sunt incluse și câteva pagini de *Versuri în lauda Prințului Cantemir*, omagiale, scrise de Teofil Krolik, arhimandrit de Novospaskii (în limba latină), p. XXVII-XXVIII, Teofan, arhimandritul de Novogorod (în limba rusă), p. XXIX. De asemenea, tot în această parte e plasat și un poem în limba italiană, nesemnat (p. XXX-XXXIV).

Urmează o *Scrisoare a autorului, către un prieten*, text pe care îl redăm, transliterat, în

³ Pagina de titlu a ediției din 1844 a fost reprodusă de George Călinescu, în *Istoria literaturii române de la origini până în prezent*, București, Fundația Regală pentru Literatură și Artă, 1941, p. 45.

întregime: „Domnul meu! Cu câțiva ani mai înainte ai dorit a ști de mă mai ocupez cu a scrie versuri și, de am făcut ceva nou, să-ți trimit. În adevăr, atunci eu ți-am răspuns că, pășind cătră o noă însărcinare, n-am avut vreme pentru asemenea lucru, cu care numai în ceasuri slobode este cuiva ertat a se îndeletnici. În urmă însă mi s-a prilejit a face trei noue satire, câteva cântări, fabule și alte mărunte compuneri, dar părându-mi stilul lor îndestul de deosebit de cele mai înainte alcătuirii a le mele, care pân a nu mă porni din patrie și fără voia mea au eșitu în lume, m-am apucat să le îndreptez. Nu puțină osteneală am avut găsind în ele multe neîndepliniri și nedesăvârșiri. Multe am schimbat, multe am adaos, iar mai multe am scos și pot zice că din nou le-am prelucrat. Așa dar, domnul meu, fiind că d-tale mai nainte ți-au adusu oare care plăcere micile mele compuneri, ieu îndrăsneală pe lângă aceasta a-ți trimite atât pre cele corigiate, cât și pre cele noue, toate adunate într-o cărticică, nu atât spre cetire, cât spre îndreptare și pentru ca să-ți fac cunoscută întrebuințarea prisoselnicelor mele ceasuri. Paris, 1743, martie” (p. XXXV-XXXVI).

Această ediție conține și o dedicație în versuri a autorului, pentru împărăteasa Elisabeta Petrovna (p. XXXIX-XL) și, de asemenea, o prefață a lui Antioh Cantemir, pe care o transliterăm și o redăm mai jos: „Satira se poate numi acea compunere, care prin un stil vesel, luând în rîs demoralisația, stăruiește a îndrepta naravurile omenești; pentru aceasta ea în scopul seu e potrivită cu ori ce altă alcătuire morală, dar stilul ei fiind mai simplu și vesel, se cetește cu plăcere și desvălirile ei sântu mai nimerite, pentru că de luarea în rîs noi ne tememu mai mult de cât de ori ce pedeapsă./ Satira ș-a luat începutul seu în priveștiile populare, unde, între actele tragediilor, se găsea, pentru înveselirea privitorilor, reprezentații comice în care fețele în chip de satiri, prin glume grosiere și cu totul populare, prihăniau naravurile și relele deprinderi a cetățenilor. Aceste înfătoșeri, romanii urmându grecilor, le introduseră în priveștiile lor, iar apoi afară de privești, începură a face verse satirice. Un oare care Luțilie deschise drumul lui Orație, Pers și Iuvenal și aceștia satirilor italieni, francezi și de alte nații./ Eu în compunerile mele am urmat mai ales pre Orație și pre francezul Boalo, de la carii multe am împrumutat, însușindu-le cu obiceiurile noastre. Las pre cetitorii mei a judeca de izbutirea ce am făcut într-o asemenea nouă cercare pentru limba noastră. Noutatea întreprinderii poate că-mi va erta greșalele stilului; iar acea ferită desvălire a demoralisației în față, nu o potu critica iubitorii de virtute. De la demoralisați nu aștept nimic, căci și lauda și ocara, dragostea și ura lor, de o potrivă le desprețuesc” (p. XLIII-XLIV).

Corpul propriu-zis al lucrării cuprinde *Satire* (p. 1-111), *Ode* (p. 115-124), *Epistole* (p. 127-130), *Fabule* (p. 133-142) și *Epigrame* (p. 145-147). Legătura volumului nu este originală, ci de dată recentă. Atât pe copertă, cât și pe pagina de titlu, se găsește semnătura olografă a lui N. Catargi, posibil același cu boierul ieșean Nicolae Calimachi-Catargi (1830-1882), politician important și ministru de Externe al României, în primii ani de domnie ai lui Carol I.

Dimitrie Bolintineanu, *Bătăliile Românilor (fapte istorice)*, București, Tipografia Națională a lui J. Romanow et. Comp., 1859, 223 p. (fig. 5)

Lucrare importantă a cunoscutului poet, om politic și diplomat român, *Bătăliile românilor* a apărut în 1859, deci exemplarul păstrat în colecțiile BJ Iași este o ediție princeps, tipărită în alfabet de tranziție. Legătura volumului nu este originală, căci pe cotor se poate citi *Istoria lui Herodot*; se observă însă că această legătură este tot din secolul al XIX-lea; cartea (nr. inv. 201697) a intrat în colecțiile BJ Iași în anul 1966, fiind achiziționată de la un anticariat din oraș (păstrează ștampila de proveniență, la final). De asemenea, pe pagina de titlu, a fost aplicată ștampila editorului: J. Romanow, greu lizibilă.

Înscriindu-se în romantismul epocii, Bolintineanu abordează, în *Bătăliile istorice*, subiecte din istoria națională, care fac trimitere la trecutul glorios și vitejia unor domni din

epoca medievală. Cuprinde următoarele poeme: *Ana Doamna*, *Kozia*, *Bârladu*, *Baia*, *Codrul Cosminului*, *Cetatea Albă (Akerman)*, *Milița*, *Rovina*, *Bogdan în Polonia*, *Săn-Petru*, *Moldavii la Marienburg*, *Kaheul*, *Solii lui Țepeș la Mohamet*, *Fecioara de la Prut*, *Bătălia de la Varna*, *Ogogenii*, *Doă lupte*, *Năvala lui Țepeș*, *Mihai în Transilvania*, *Apa Bârsei!*, *Grozea Vornicul*, *Domnul Ionașcu*, *Kopăcenii*, *Luarea Hotinului*, *Vornicu Dumitru*, *Mihai la Vidin*, *Ștefan la moarte*, *Koroba*, *Lupta între români*, *Siretul*, *Glubavii*, *Klejanii*, *Țuțora*, *Cornul lui Sas*, *Petru Șkiopul*, *Gergița*, *Consiliul secret*, *Șerbănești*, *Mustafa Pașa*, *Kălugărenii*, *Mihai revenind de la Dunăre*, *Bătălia pe ceață*, *Movila lui Răzvan*, *Braha Căpitanul*, *Mărirea lui Mihai*, *Petru și Asan*, *Dumbrava Roșie*.

Anexele lucrării cuprind informații istorice și citate din vechile letopisețe românești. Spre exemplu, ca un adaos la poezia *Ana Doamna*, D. Bolintineanu oferă extrase din lucrarea lui Mihail Kogălniceanu, *Histoire de la Valachie et de la Moldavie*, tipărită la Berlin, în 1837 (p. 173-174); autorul citează și pe Dimitrie Cantemir (ediția latină a *Istoriei Imperiului Otoman*), pe cronicarii Miron Costin și Grigore Ureche, pe Nicolae Bălcescu, August Treboniu Laurian, Gheorghe Șincai ș.a.

Notele istorice⁴ cuprind p. 173-210. *Tabla de materii*, *Greșelile de tipar* și *Lista abonaților* (a cărei lectură e interesantă, atât pentru numele din Muntenia, cât și pentru cele din Moldova) încheie această carte, expresie a unui patriotism pe alocuri exacerbat, însă de înțeles în contextul politic și social de la jumătatea secolului al XIX-lea.

Alessandru Pelimon, *Epoca glorioasă a lui Michai Viteazul*, poemă istorică în versuri, București, Tipografia Națională, 1867, 390 p. (fig. 6)

În contextul renașterii naționale din veacul al XIX-lea, figura glorioasă a lui Mihai Viteazul, om politic important și primul unificator al celor trei țări românești (Muntenia, Moldova, Transilvania) a devenit subiect de literatură, marele voievod fiind proiectat în ipostaza unui erou care a înțeles originea comună și nevoia de unire a românilor din cele trei state.

În această paradigmă se înscrie și amplul poem în versuri redactat de Alexandru Pelimon (1822-1881), gorjean de origine, dar stabilit în București⁵ (a semnat uneori și *Palemon*), ale cărui scrieri sunt inspirate din istoria românilor; în cazul de față, poetul are ca scop nu doar evocarea figurii legendarului domn, ci și educarea contemporanilor.

Potrivit biobibliografiei scriitorului, acesta a tipărit câteva zeci de cărți⁶, semnând poezie, jurnal, memorii, teatru, roman, impresii de călătorie etc. Mai întâi, Pelimon a publicat în anul Revoluției (1848) o descriere a *Vestitei bătălii de la Călugăreni*, lucrare subintitulată *Resuvenire despre gloria românilor*; așadar, poemul istoric din 1867 a fost precedat de alte încercări ale autorului de a glorifica personalitatea lui Mihai Viteazul și, ulterior, în 1875, textul a fost retipărit, semn că răspundea unor cerințe de lectură.

Volumul are o frumoasă legătură originală, pe copertă figurând coroana voievodală; pe versoul paginii de titlu se regăsește **semnătura originală a autorului**, cu mențiunea: „*Câte essemplare nu vor purta subsemnătura mea le voi considera ca contra-făcute, A. Pelimon*”

⁴ Informațiile suplimentare, istorice, ca o anexă la unele creații literare, nu sunt un fapt neobișnuit pentru veacul al XIX-lea. Spre exemplu, publicând *Dumbrava roșie*, la Iași, în 1872, Vasile Alecsandri a simțit nevoia să facă trimitere la unele mărturii istorice, pentru susținerea ideilor exprimate în poemul său.

⁵ A scris și *Catastrofa întâmplată boiarilor în Muntele Găvanul – 1821*, București, Tipografia Stephan Rassidescu, 1864, 206 p., lucrare în proză (aflată, de asemenea, în colecțiile BJ Iași), care reconstituie evenimente în care a fost implicată Eteria în Țările Române. Lucrările lui Alexandru Pelimon au fost apreciate de Nicolae Manolescu ca fiind „proaste”, cu slaba excepție a romanului *Hoții și hagiul* – 1853, unul din primele romane românești terminate și tipărite (vezi *Istoria critică a literaturii române. 5 secole de literatură*, Pitești, Editura Paralela 45, 2008, p. 346).

⁶ Gabriela Drăgoi, *Pelimon Alexandru*, în *Dicționarul literaturii române de la origine până la 1900*, București, Editura Academiei, 1979, p. 671.

(fig. 7).

Cartea se deschide cu un cuvânt intitulat *Către lectori*, în care autorul ține să precizeze: „*Scopul [acestei lucrări, n.n.] nu mi-a fost d-a face o epopee omerică; aceasta va fi rezervată vre unei somități în litere; dar am căutat a prezenta publicului o poemă originală în versuri, în care m-am servit cu o limbă de tot populară, conservând și chiar ritmul poeziilor d-asemena*”. Tipic lucrărilor din epoca romantismului, autorul mărturisește că a consultat lucrări de istorie și letopisețe pentru scrierea poemului (p. IV).

După cuvântul introductiv, urmează *Un document* (p. V-VII), în care Pelimon istorisește cum a descoperit pomelnicul vechi de la Mănăstirea Măxineni, ctitorie a lui Matei Basarab, situată între Focșani și Brăila. În cuprinsul pomelnicului apare și numele lui Mihai Vodă și, lucru de noutate pentru vremea respectivă, numele soției acestuia apare ca fiind Stanca, nu Floarea, așa cum se încetățenise în istoriografia mai veche. Autorul redă la paginile următoare (X-XI) conținutul pomelnicului, în transcriere.

Poemul propriu-zis conține 22 „cânturi”; poezia lui Pelimon e însoțită de referințe bibliografice, astfel încât aproape fiecare cânt se termină cu o secțiune de note explicative. La finalul amplului poem se regăsește o *Concluziune*, o *Observațiune*, precum și o *Elegie*.

Versurile lui Pelimon sunt modeste din punct de vedere literar, căci rima e facilă, latinismele nu-și găsesc rostul, iar cititorul intuiește dinainte ce vrea autorul să transmită. E prezentă ideea trecutului glorios al românilor în detrimentul prezentului.

Exemplarul de la BJ Iași din *Epoca glorioasă a lui Michai Viteazul* este într-o stare foarte bună de conservare; existența semnăturii autorului transformă această carte într-una de colecție, bibliofilă⁷.

Poesii populare, culese de V. Alecsandri, București, Editura Librăriei Socec & Comp., colecția „Autori români, vechi și contemporani”, edițiune școlară, aprobată de Ministerul Instrucțiunii Publice și al Cultelor, 1894, 135 p. (fig. 8)

Popularitatea de care s-au bucurat versurile publicate, culese și adnotate de vornicul Vasile Alecsandri în veacul al XIX-lea, a făcut ca mare parte din producția sa literară să fie retipărită, în mai multe rânduri. Creațiile bardului de la Mircești au fost introduse, încă din timpul vieții sale, în manualele școlare de limbă și literatură română. Ediția de față a răspuns unor necesități didactice, fapt specificat chiar pe pagina de titlu.

Poesiile populare din această ediție reproduc conținutul celei tipărite în 1862, în vremea domniei lui Alexandru Ioan Cuza. Ediția principeps a văzut lumina tiparului în 1852, însă această variantă a fost îmbunătățită și adăugită ulterior.

Cartea are o scurtă prefață, nesemnată, intitulată *Poesia populară* (p. 5-13), în cuprinsul căreia sunt trecute câteva informații cu privire la creațiile populare (cu referire la cele culese de Alecsandri), care sunt „cea mai prețioasă parte din literatura română. Ca formă și conținut, dar mai ales conținut, ele sunt mai presus de operele originale ale orișicărui poet român” (p. 5-6). Prefața mai cuprinde și o scrisoare a lui Alecsandri adresată, în octombrie 1862, Doamnei Elena, soția domnului, în care cunoscutul poet menționează că publicarea poeziilor populare (ediția 1862) s-a făcut exclusiv pentru susținerea *Asilului Elena Doamna*, instituție a cărei fondatoare și protectoare era Elena Cuza: „doresc a face ca să contribuie însuși geniul poporului în folosul Asilului de copii ce poartă numele Înălțimii Voastre” (p. 7). Este publicat

⁷ Un alt autor, care a dedicat lui Mihai Viteazul o operă literară, inspirată din viața și faptele acestuia, e Petru Grădișteanu (vezi *Uă noapte pe ruinele Târgoviștei sau umbra lui Mihai Viteazului*, tablou într-unu act cu versuri, București, Librariu-Editoru George Ioanid, Tipografia Națională a lui J. Romanow et. C-nie, 1857, 35 p). Încă un text literar tipărit în veacul al XIX-lea și închinat eroului de la 1600 aparține lui I. Văcărescu (vezi poemul *Glusul lui Mihai Viteazul*, în eleganta *Culegere din poeziile D-lui marelui logofăt I. Văcărescu*, București, Tipografia lui C. A. Rosetti și Vinterhalder, 1848, p. 141-142).

și răspunsul Elenei Cuza (p. 9-10), datat 10 octombrie 1862, prin care i se aduc mulțumiri poetului. Următoarele două pagini cuprind introducerea lui Alecsandri la ediția din 1852, ce se deschide cu celebrele cuvinte: „*Românul e născut poet*”. Menționăm că această introducere a fost publicată, alături de *Doine și lăcrămioare*, și în 1853, ediția princeps, aflată, de asemenea, în colecțiile BJ Iași⁸.

Volumul din 1894 cuprinde: *Miorița, Dolca, Șalga, Mogoș Vornicul, Toma Alimoș, Inelul și năframa, Radu Calomfirescu, Ghemiș, Oprișanul, Român Grue Grozovanul, Horia și Cloșca, Miha Copilul, Cântecul lui Ștefan Vodă, Cântecul lui Michaiu Viteazul, Doina, Turturica, Fratele răsleț, Haiducul rănit, Vrăbiuța, Floricica, Prutul, Voinicul, Baba și fata, Ungureanul, Florile dalbe și Hora Unirii*.

Unele balade, culese și reproduse de Alecsandri, conțin note explicative. Spre exemplu, despre *Miorița* și *Dolca* se menționează: „le-am cules din gura unui baci, anume Udrea, de la stâna de pe muntele Ceahlău. Acel păstor suna din buciom cu o putere extraordinară, încât munții se răsunau în mare depărtare. El cânta și din fluier mai multe cântece ciobănești, iar mai cu seamă *Doina* [...]. La anul 1842, într-o frumoasă seară de vară, urcându-mă la stâna din Ceahlău, unde auzisem răsunând buciomul lui Udrea, am asistat la unul din cele mai sublime spectacole ale naturii, luminate de razele asfințitului soarelui” (p. 27).

Exemplarul despre care amintim sumar aici, publicat în 1894, are, totuși, o particularitate, căci a făcut parte din biblioteca istoricului Gheorghe Ghibănescu (1864-1936) – fondator al Bibliotecii Municipale ieșene, a cărei semnătură se regăsește în patru locuri distincte (pe copertă, pe pagina de titlu și la p. 3 și 5). Volumul conține scurte notații cu creionul, efectuate, probabil, de un elev (sublinieri).

Sextil Pușcariu, *Juvenilia: proză și versuri*, Brașov, Editura Librăriei N. I. Ciurcu, 1898, 264 p. (fig. 9)

Lucrarea filologului și istoricului literar Sextil Pușcariu (1877-1948), tipărită în orașul natal al autorului (Brașov), cuprinde mai multe părți: *Proză* (p. 1-215), *Poezii în proză* (p. 219-235), *Versuri* (p. 239-248), *Epigrame* (p. 251-258). Ilustrațiile volumului, reduse ca număr, dar cu valoare artistică, aparțin pictorului german C. Schiebold.

Pe volum au fost aplicate, de-a lungul timpului, mai multe *ex-libris*-uri, care arată proveniența: a făcut parte din Biblioteca Liceului Internat din Iași (fapt arătat de 3 ștampile, diferite). Mai conține *ex-libris*-ul legătoriei de cărți „*M. Rosenfeld, str. Mare, Iassy*”. De asemenea, la p. 1, se poate citi încă un *ex-libris*: „*Din Biblioteca prof. dr. Michail T. Săvescu, Iassy, 1900*”. Conține, lesne de înțeles, și ștampila Bibliotecii Centrale Regionale Iași. Deosebit e și faptul că, pe acest exemplar din *Juvenilia*, se poate citi și **autograful autorului**: „*În semn de prețuire, Lipsca, în 27.II.1898, Sextil Pușcariu*” (fig. 10). Un alt scris, la aceeași pagină, conține semnătura unui *Toma Ionescu / Panescu* (?).

Exemplarul la care ne referim aici a fost intens citit, așa cum arată însemnările de la sfârșit. Semnăturile sunt ilizibile, însă notațiile sunt cel puțin în număr de trei, dintre care două datate: *IV.[19]17* și *26.II.1940*.

Cartea se deschide cu un scurt text, intitulat *În loc de prefață* (p. V-VI), în care Sextil Pușcariu, tânăr de numai 21 ani la publicarea acestui op, explică alcătuirea volumului și menționează că unele părți au fost scrise „când ieram de 15 ani” (p. V). Scurtul cuvânt introductiv e datat *Lipsca, în 4 ianuarie 1898*, semn că Pușcariu a definitivat alcătuirea volumului la Leipzig, acolo unde se afla la începutul anului 1898.

De altfel, majoritatea prozelor au fost redactate, conform notațiilor de la finalul

---

⁸ Unele poezii populare culese de Alecsandri au fost incluse în ediții alături de creațiile sale originale. Spre exemplu, vol. *Doine și lăcrămioare*, ediția a II-a, Iași, Tipografia Hermann-Pileski, 1863, e structurat astfel: *Doine, Lăcrămioare, Suvenire, Mărgăritare*.

acestora, la München, dar și la Copenhaga. În *Epilog*, autorul deplânge numeroasele erori de tehnoredactare și precizează: „Greșelile acestea nu s-ar fi făcut dacă aş fi făcut eu însumi corectura. Aceasta a fost însă cu neputință, tipărindu-să cartea în Braşov și fiind ieu stabilit în Lipsca” (p. 263).

BIBLIOPHILE EDITIONS OF SOME ROMANIAN POETS FROM THE 19TH CENTURY

This article capitalizes on a part of the modern Romanian book collection kept at County Library „Gh. Asachi” Iași, through the analysis of some bibliophile editions of some Romanian poets from the 19th century. The books analyzed in this study belong to authors such as Gh. Asachi, Anton Pann, Antioh Cantemir, Dimitrie Bolintineanu, Alessandru Pelimon, Vasile Alecsandri and Sextil Pușcariu. The volumes analyzed in this article were printed between 1844 and 1898, in important printing centers, such as Iași, Bucharest or Braşov. We mention that although the editions we refer to were intended for the general public, some reference copies are individualized, through various handwritten notations or ex-libris.

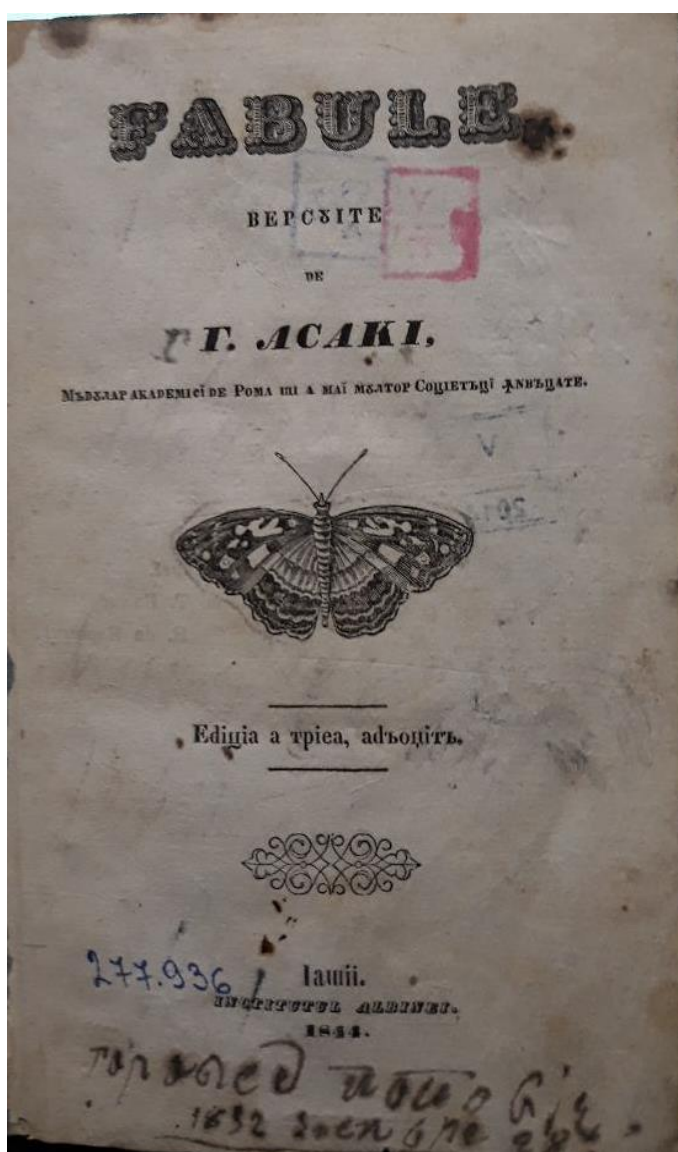

Fig. 1.

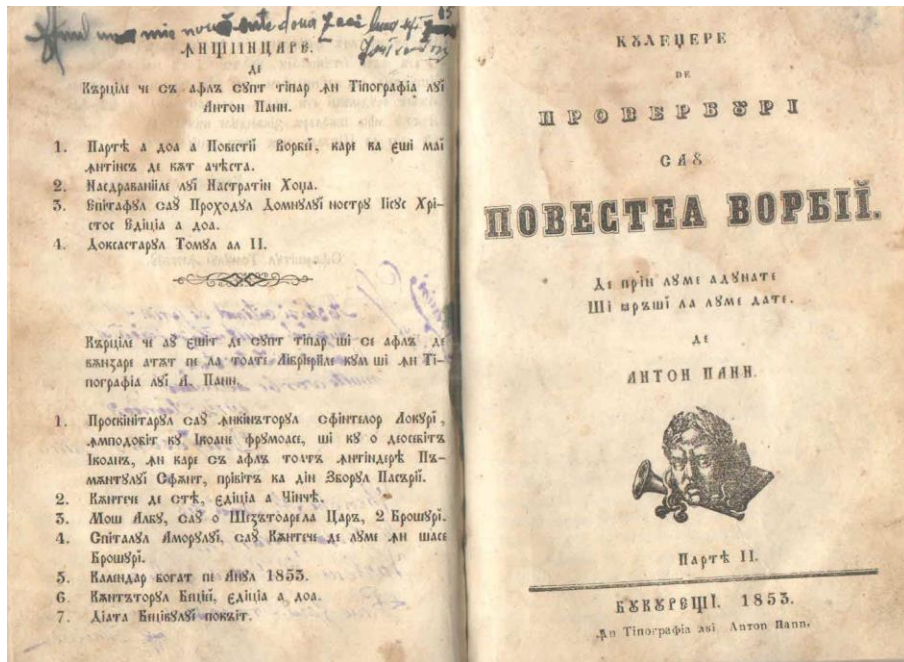

Fig. 2.

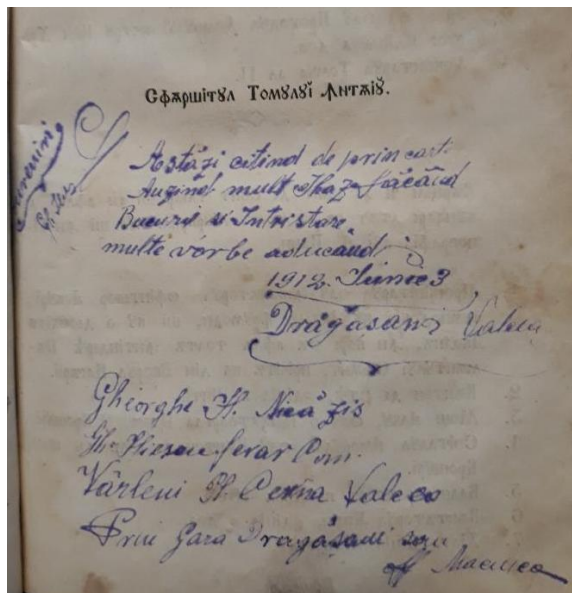

Fig. 3.

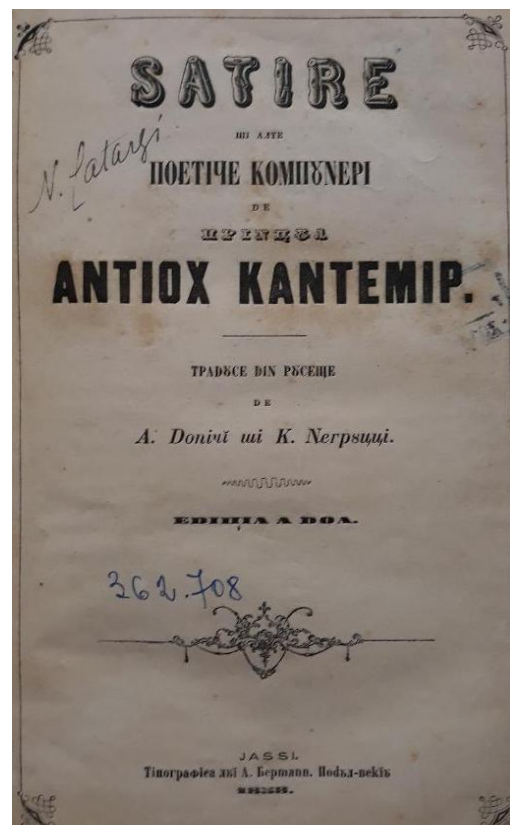

Fig. 4.

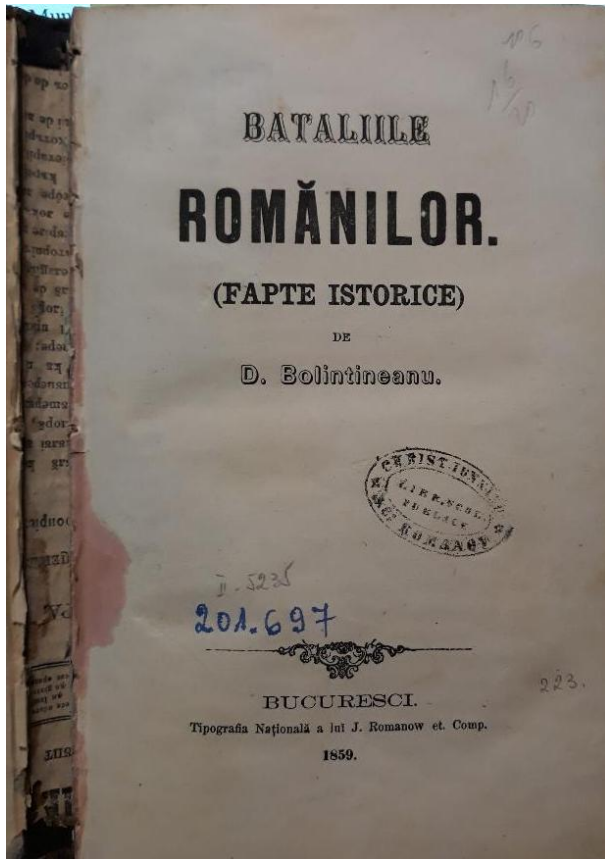

Fig. 5.

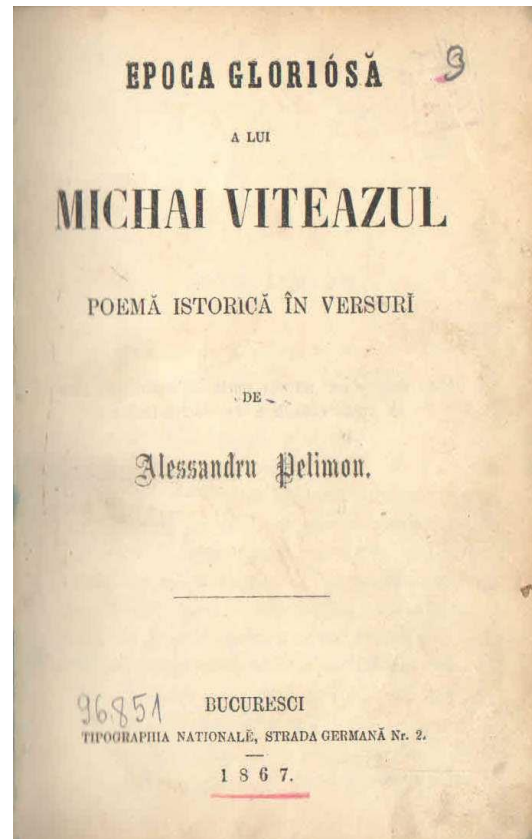

Fig. 6

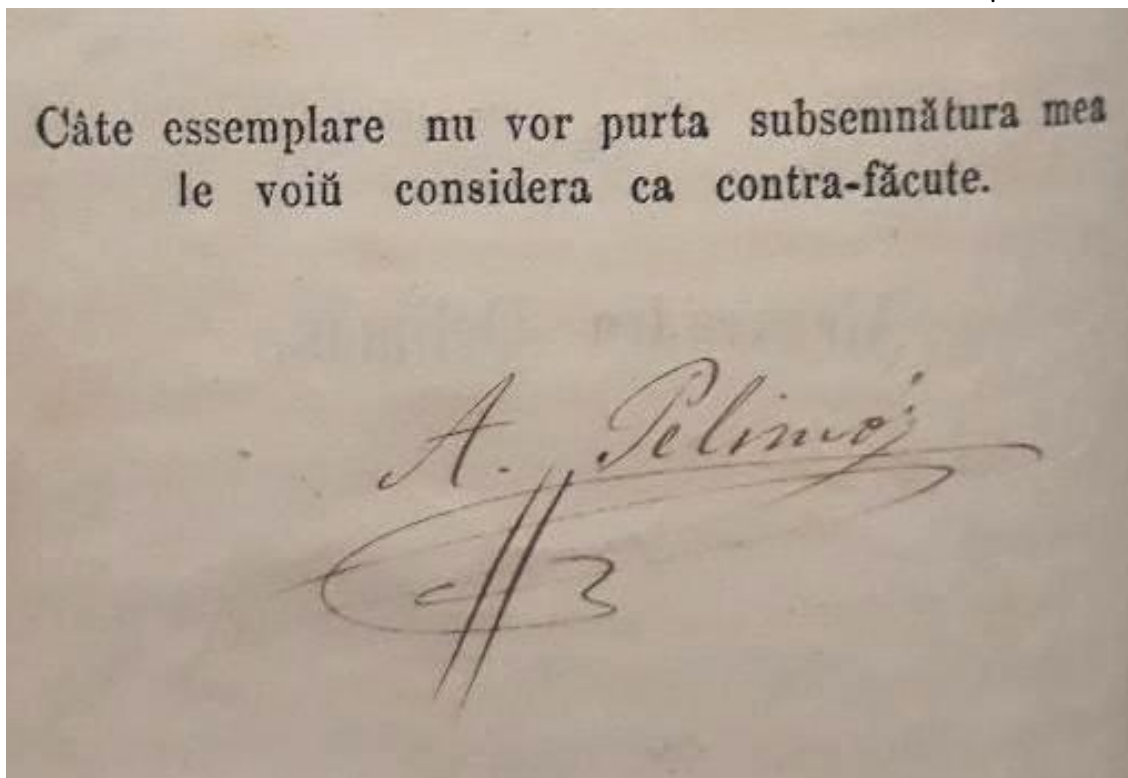

Fig. 7.

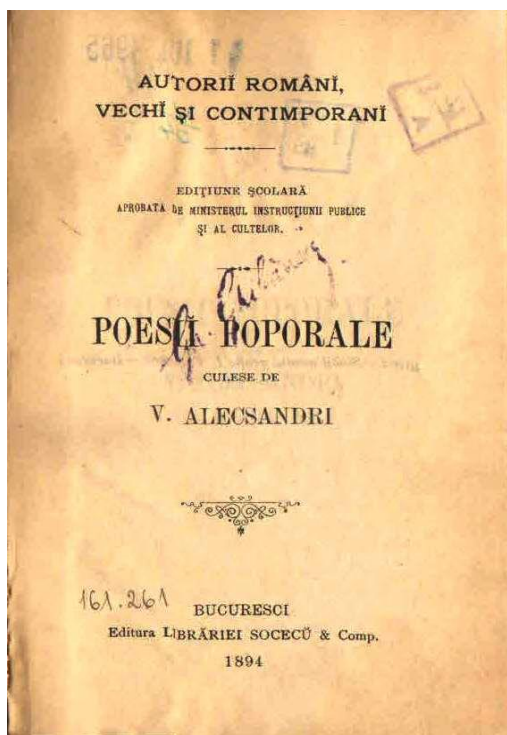

Fig. 8.

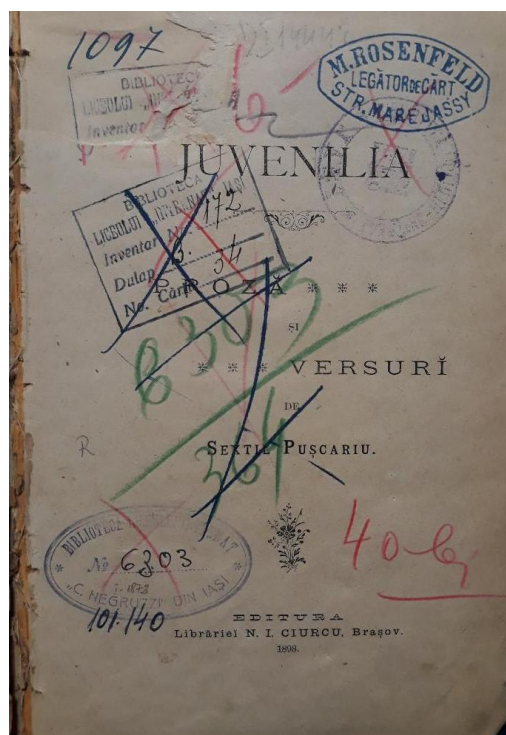

Fig. 9.

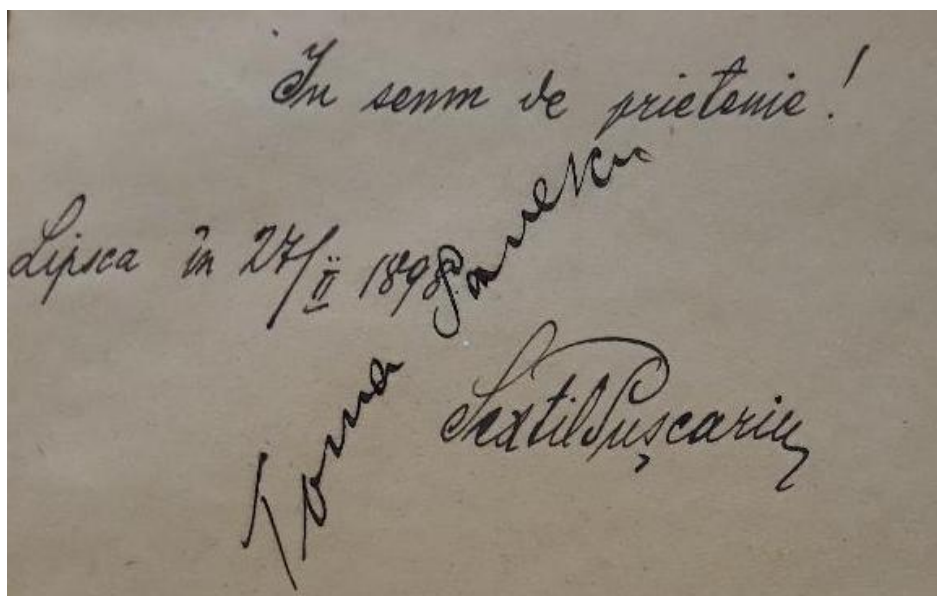

Fig. 10.